

COLUMN

J.G. Kraaijeveld-Wouters

Vernieuwing binnenlands bestuur

Er zijn interessante ontwikkelingen gaande op het terrein van het binnenlands bestuur. Hoewel de drie bestuurslagen niet ter discussie staan (Rijk, provincie, gemeente) kan een principiële andere visie op besturen tot ingrijpende wijzigingen leiden. CDA-staatssecretaris De Graaff-Nauta spreekt zelfs van een trendbreuk ten opzichte van het verleden. Het komt vooral neer op het verleggen van verantwoordelijkheid naar degenen die deze verantwoordelijkheid als eerste zouden moeten dragen: lagere overheden, maatschappelijk middenveld. Een CDA-visie bij uitstek! Binnenlandse Zaken, de rijksoverheid, wil niet meer dicteren, maar het initiatief uit handen geven aan de direct betrokkenen, gemeenten bijvoorbeeld of groepen van gemeenten. Samen met de direct betrokkenen dan de problemen aanpakken en resultaatgericht maatwerk leveren. Tegelijkertijd treden gemeenten op met nieuw elan, zelfbewuster ten opzichte van de rijksoverheden actief zoekend naar nieuwe, zakelijke vormen van samenwerking onderling.

Ook zit er spanning in de lucht, of op korte termijn een doorbraak wordt geforceerd voor wat betreft decentralisatie en integratie. Een doorbraak in het reeds jarenlang slepende decentralisatieproces, waar nu toch eindelijk eens de grote slag geslagen moet worden. Bovendien een

noodzakelijke doorbraak betreffende reële beleidsintegratie; bundelen van krachten, dwars door beleidssectoren heen, om vraagstukken rechtaan te lijf te kunnen gaan. De moeizame start van het sociale vernieuwingsbeleid illustreert nog eens duidelijk de noodzaak.

Een doorbraak forceren in de dijk van weerstand tegen decentralisatie en geïntegreerd beleid heeft wel een vloedgolf tot gevolg die sectorschotten verbreekt, overmatige bureaucratie teniet doet en over 'de direct betrokkenen' heen spoelt. Daaraan kleven risico's. Deze tot een minimum beperken, zonder tempoverlies, dat is de kunst; en ze aandurven.

Ruimte bieden

De rijksoverheid die het initiatief uit handen geeft aan direct betrokkenen, dat is een benadering die kansen moet krijgen. Bijvoorbeeld het initiatief geven aan gemeenten in stedelijke gebieden, de rijksoverheid die zich bij hun probleemoplossingen aansluit en ruimte biedt aan daarvoor noodzakelijk geachte bestuurlijke constructies. Risico ontstaat als de rijksoverheid zodanig volgend wordt, dat bijvoorbeeld belangen van aangrenzende gebieden te veel uit beeld geraken. In het algemeen zal gebiedsbeleid toch weer passend moeten zijn binnen macrobeleid als bijvoorbeeld de randstadontwikkeling in Europees kader.

Binnenlands bestuur betreft taken, bevoegdheden, toedeling van middelen en voorwaarden, begrenzingen. Deze volgorde dient principieel aangehouden te worden. Eerst dienen de taken van de rijksoverheid inhoudelijk en politiek-bestuurlijk beoordeeld te worden op hun noodzaak en waarde. Pas daarna komt eventueel overdragen aan andere overheden of maatschappelijke organisaties aan de orde. Risico is dat financiële perikelen van de rijksoverheid en bezuinigingstaakstelling het referentiekader vormen voor de besluitvorming ten aanzien van aanhouden, afstoten, verminderen, overdragen van taken. Een dergelijke benadering is wel beneden de politieke maat.

Een krachtige decentralisatie-impuls wordt ontkracht, als teveel beleidssectoren een uitzonderingspositie wordt toegestaan. Risico ontstaat als een bepaald type voorzieningen, dat qua aard en schaal en doelmatig functioneren beter centraal kan worden gehandhaafd, toch krampachtig binnen het decentralisatiepakket wordt gehouden.

Functionele decentralisatie kan een goede keuze zijn voor bepaalde beleidssectoren. Rijksbeleid kan bijvoorbeeld overgedragen worden aan een particuliere stichting, waarin de betreffende sectoren participeren. De stichting wordt dan ge-

subsidieerd. Deze vorm van decentralisatie gaat een risico vormen als het gaat om voorzieningen die volledig afhankelijk zijn van subsidie en zij zouden niet de financiering van al het 'ambtelijk' werk wat zij overgedragen krijgen, daarbij gerealiseerd zien.

Aan gemeenten rijkstaken overdragen, ook als daar risico's van open-eindregelingen in het decentralisatiepakket aanwezig zijn, moet kunnen; mits daar maar een voeding van het gemeentefonds aan ten grondslag ligt, die het dragen van dergelijke risico's mogelijk maakt. En dat geplaatst in de realiteit van de vele gemeenten die er financieel slecht voorstaan.

Er valt veel te zeggen voor het bieden van ruimte aan nieuwe, noodzakelijk gemaakte bestuurlijke constructies binnen het stevige kader van de drie bestuurslagen. Risico dreigt als er te grote onduidelijkheid gaat ontstaan over de aard van diverse constructies en over wie precies verantwoordelijk is voor welke beslissingen. Een chaos van democratische instrumenten tast de democratie in wezen aan. Dat kan niet de bedoeling zijn.

